

1944, september 2. [Moskva.] — Informácie Kl. Gottwalda o udalostiach na Slovensku, o charaktere povstania a o tom, ako naň reagujú čs. vládne orgány v Londýne a ľudácky režim v Bratislave, odovzdané námestníkovi ľudového komisára zahraničných vecí SSSR

S. A. Lozovskému.¹

Německá vojska vstoupila na území Slovenska podle zpráv bratislavského a berlínského rozhlasu 29. 8. 1944.

Bratislavská loutková vláda motivuje přivolání německých vojsk na Slovensko *jedině* činností partyzánů na území Slovenska, přičemž se snaží vylíčit partyzány jako „ruské parašutisty“.

Před příchodem německých vojsk vystoupilo několik členů bratislavské vlády, kteří prohlásili, že Slovensku nehrozí německá okupace, bude-li tam zachován pořádek. Všechny tyto projevy obsahovaly ostré útoky proti partyzánské činnosti.

Vstup německých vojsk na území Slovenska (do 29. 8. byla větší německá posádka pouze v Malackách na západním Slovensku) narazil na ozbrojený odpor partyzánů a části slovenské armády.

To vysvětluje i ze zpráv bratislavského rozhlasu.

30. 8. vysílal bratislavský rozhlas projev tzv. slovenského presidenta Tisa, který přiznal, že „mnozí čestní Slováci, nejen z řad lidu, ale i ze slovenské armády“ se přidali k partyzánům. Tiso dále řekl, že „vojáci musí poslouchat *jedině* rozkazy bratislavského vojenského velení a žádného jiného velení v zemi“. Totéž po něm opakoval generál Malár.

31. 8. vysílal bratislavský rozhlas několikrát výzvu k slovenským vojákům, důstojníkům, dělníkům, příslušníkům četnictva a policie, aby se vrátili na svá místa.

31. 8. v 23 hod. bratislavský rozhlas oznámil, že město Banská Bystrica je v rukou partyzánů, a vyzval Slováky, aby neposlouchali „partyzánský vysílač v Banské Bystrici“. (V tomto městě je skutečně vysílací stanice.) Současně bratislavský rozhlas prohlašoval, že partyzáni „vnucují lidu národní výbory a provádějí mobilizaci“.

Londýnský rozhlas v českém a slovenském vysílání (zvláště v relacích „Hlas republiky“) široce osvětluje události na Slovensku.

Londýnská vláda prohlásila slovenské partyzánské oddíly a slovenské vojenské jednotky, bojující s Němci, za součást československé armády a začala vydávat zprávy „velitelství československé armády ve vlasti“. Podle těchto zpráv se bojuje především v Považí, v prostoru měst Žilina, Považská Bystrica, Trenčín (střední Slovensko), Galanta, Lučenec (nyní Maďarsko), Levoča, Kežmarok (východní Slovensko). Londýnský rozhlas včera oznámil, že „hlavní část Slovenska je v našich rukou“ a že nepřítel projevuje velkou leteckou činnost.

Ve svém provolání vyzvala londýnská československá vláda Slováky, aby pokračovali v ozbrojeném boji. „Rudá armáda je blízko“, říká se v provolání, „braňte se, bojujte a zvítězíte“. V londýnských relacích se zdůrazňuje, že boj na Slovensku řídí československá vláda, že ona jmenovala velitele bojujících jednotek a že sesadila zrádce.

¹ V kniže „Československé vztahy“, odkiaľ dokument preberáme, je edičná poznámka, že Gottwaldove poznámky odovzdali Lozovskému písomne 2. 9. 1944. Č. Amort, ktorý v kniže „KSSS a náš národný odboj“ (Praha 1961, s. 190–191) publikuje podstatnú časť tohto dokumentu, uvádza dátum 31. 8. 1944.

Podle našich zpráv šíří se na Slovensku mohutná ozbrojená *lidová válka* proti německým vojskům, která vtrhla do země, válka, jíž se účastní vedle partyzánů značná část slovenské armády a široké vrstvy obyvatelstva.

Příprav na ozbrojené povstání se aktivně zúčastnila komunistická strana, která dnes má rozhodující vliv v národě.

Z iniciativy komunistické strany byly na Slovensku sjednoceny všechny vlastenecké a demokratické prvky do *společné slovenské národní fronty*, která vytvořila svůj vedoucí orgán — *Slovenskou národní radu*. V tomto orgánu jsou zástupci komunistické strany a všech ostatních stran a směrů, které se zapojily do boje proti Němcům a bratislavské vládě, přičemž je nutno poznamenat, že kromě komunistické strany není v zemi žádná jiná organizovaná legální politická síla.

Hnutí vedené Slovenskou národní radou zahrnuje všechny vrstvy obyvatelstva, včetně značné části armády a státního aparátu. Byl vytvořen zvláštní vojenský výbor, jehož členy jsou i vysocí důstojníci slovenské armády.

Tyto orgány rozpracovaly konkrétní plán *ozbrojeného vystoupení*, ke kterému mělo dojít ve dvou případech:

1. Vstoupí-li Rudá armáda na území Slovenska. V tomto případě slovenská armáda má otevřít frontu a okamžitě se spojit s Rudou armádou. Lid je vyzván k povstání proti vládě a německým silám, které jsou v zemi. Moc přechází do rukou Národní rady.

2. Vstoupí-li německá vojska na území Slovenska. Německá okupace je signálem pro zahájení boje partyzánů, armády, všeho lidu.

Střediskem povstání je střední Slovensko, dočasným hlavním městem svobodných území je Banská Bystrica (město, které je podle hlášení bratislavského rozhlasu v rukou „partyzánů“).

Ve střední části Slovenska jsou soustředěny zásoby zbraní, potravin a značná část armády, která se účastní povstání.

Politická platforma Slovenské národní rady: demokratická Československá republika na základě rovnoprávnosti slovenského a českého národa (není vyloučeno, že na základě federativním). Pevné přátelství se Sovětským svazem.

Podle našeho hodnocení je boj, který na Slovensku vzplanul, skutečně národním, hluboce demokratickým osvobozeneckým hnutím.

Prohlášení londýnské vlády, že ona řídí tento boj, pokládáme za chvastounství a vyhlášení slovenského národního vojska Londýnem za součást československé armády pokládáme za předčasné a škodlivé z politického i vojenského hlediska.

Gottwald.

„Československo-sovětské vztahy v době Velké vlastenecké války 1941—1945“. Praha 1960, dok. 96, s. 170—172. „Cesta ke Květnu“, dok. 50, Praha 1965.